

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Силабус курсу:

ФІЛОСОФІЯ ТЕХНІКИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:	I (кваліфікація «бакалавр»)
Спеціальність:	033 «Філософія»
Рік підготовки:	3
Семестр викладання:	5
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	Залік

м. Сєвєродонецьк

Автор курсу та лектор:

д.філос.н., доц., Леонтєва Вероніка Миколаївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

професор кафедри філософії, культурології та інформаційної діяльності

посада

leonteva@snu.edu.ua

+38-066-447-37-

112 ЛК, за

10

Skype: bagirjonok

розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силябусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Засвоєння курсу має забезпечити розуміння головного змісту та культурного смислу філософії техніки, тобто її інтелектуального й соціокультурного призначення, пізнавальних та оцінювальних можливостей, історичної ролі та місця філософії техніки у структурі сучасного гуманітарного знання та системі освіти.

Результати навчання:

Знати: основні філософські підходи щодо визначення сутності «техніки», її видів, функцій та перспектив подальшого існування/розвитку; специфіку технічних знань/наук та їхнього розвитку і структуру сучасного технознавства; головні ознаки, тенденції та проблеми сучасної техногенної цивілізації та інформаційного суспільства; сутність, аспекти та методологічні підходи до пояснення/вирішення проблем «людина – техніка» і «техніка – майбутнє людської цивілізації».

Вміти: розрізняти головні дискурси філософії техніки та її «людиновимірні» характеристики; давати оцінку феномену техніки у різних соціокультурних контекстах та практиках, зокрема, в освіті, у політиці, у художній творчості; вести самостійне дослідження у предметному полі філософії техніки з урахуванням принципової багатодискурсності проблем, що до нього належать; бути готовим до професійної участі в обговорюванні питань щодо явищ/проблем, котрі потребують гуманітарної експертизи.

Передумови до початку вивчення:

Засвоєння змісту обов'язкових дисциплін історико-філософського циклу (античної філософії, філософії Сходу, Середньовіччя, Нового часу, німецької класичної філософії, філософії XIX – початку XX ст.), курсів філософської пропедевтики, логіки, етики, естетики, філософської антропології, філософії культури та культурології.

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу студент має набути/вдосконалити такі компетентності:

1. Здатність аналізувати еволюцію основних філософських ідей та сучасні філософські/гуманітарні тексти щодо проблем техніки та технології, виокремлювати змістові відмінності філософії техніки від інших форм філософського мислення, орієнтуватися в напрямках і тенденціях сучасних філософських дискурсів техніки, демонструвати методологічну обізнаність у філософських методах та дослідницьких підходах до вивчення техносфери та техногенної цивілізації.

2. Здатність оперувати термінологією філософії техніки, викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано, зокрема, у написанні аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, рефератів, систематизованих оглядів спеціальної літератури.

3. Здатність розуміти місце вітчизняної інтелектуальної традиції у світовій філософії техніки, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, зокрема, шляхом втілення глибокого розуміння етико-практичної значущості філософського знання та навички застосування знань з філософії техніки при розв'язанні проблем в різних сферах життєдіяльності та здійсненні гуманітарної експертизи.

4. Здатність бути критичним і самокритичним, працювати як в команді, так і автономно; брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності, дотримуватися норм інтелектуальної доброчесності.

Структура курсу

№	Тема	Години Л/ЛБ/ПЗ	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Передісторія та становлення філософії техніки.	4/0/4	Техніка як культурний феномен та об'єкт вивчення. Поняття «техніки» та «технології» у буденній та філософській свідомості. Закономірність історичного виникнення техніки. Історія техніки та філософська рефлексія: від пірамід Давнього Єгипту до сучасності. І. Бекманн та французькі енциклопедисти про «технологію». Концепція органопроєкції Е. Каппа. Позитивістськи-праксіологічна інтерпретація техніки А. Еспінасом. Концепція техніки у творах П.К. Енгельмейєра.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання
2.	Проблема предмета, проблемне поле, структура та методологія філософії техніки	4/0/4	Особливості формування проблемного поля та предмета філософії техніки, її методологічна плюралістичність. Техніцизм та антитехніцизм, технологічний та інформаційно-технологічний детермінізм. «Інженерна філософія техніки» та «гуманітарна філософія техніки». Авторські підходи в історії філософії техніки (Ф. Дессауер, Л. Мамфорд, М. Гайдеггер, Х. Ортега-і-Гассета, М.О. Бердяєв, С. Тулмін, М. Фуко, Х. Сколімовські, К. Мітчем та ін.). Онтологічні, гносеологічні, методологічні та соціокультурні проблеми техніки, технології, технічних наук та інженерної діяльності. Проблема дисциплінарного статусу філософії техніки.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання Тести
3.	Техніка і суспільне життя у проблемному полі філософії техніки	4/0/4	Техніка як невід'ємна складова матеріальної культури і чинник культурного розвитку; соціальні функції техніки та їхні цивілізаційні варіанти. Луддизм та неолуддизм. Філософський зміст проблеми «Людина – техніка»; проблема форм та меж впливу техніки та технології на людське буття. «Техніки тіла» (за М. Моссом). Техніка і мораль. Техніка й освіта. Техніка і політика. Феномен воєнної техніки і «технік ведення бою». Техніка і масова свідомість; роль технічних засобів у «керуванні» масовою свідомістю. Техніка і буденне життя; проблеми та наслідки технізації побуту і повсякдення.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання
4.	Техніка і художня творчість у проблемному полі філософії техніки	4/0/4	Поняття «художніх технік» у різних мистецтвах: класика та сучасність. Роль техніки у появі й еволюції фотографії та кінематографа як самостійних видів мистецтва. Телебачення як галузь техніки та відповідної технічної науки. Візуальні види мистецтва на основі комп'ютерних технологій. «Технічні види» художньої творчості та новітні художні жанри. Технічне підґрунтя формування й розповсюдження «екранної культури». Проблеми техніки та технологій у творах художньої літератури й кінематографа. Феномен художнього передбачення і розвиток техніки (від Жуля Верна до Айзека Азімова та братів Стругацьких).	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання

№	Тема	Години Л/ЛБ/ПЗ	Стислий зміст	Інструменти і завдання
5.	Техніка і наука. Проблеми технічної (інженерної) освіти у контексті філософії техніки	40//4	Проблема співвідношення науки и техніки; двоєдність процесу розвитку науки і техніки. Поняття «наукової техніки». Сцієнтизм і технократизм та їхні альтернативи. «Інженерне мислення», його сутність, структура й функції. Виокремлення інженерної освіти. Проблеми гуманізації техніки, технології, технічних наук, інженерної діяльності, вищої технічної школи та інженерної освіти у контексті філософії техніки та проблема формування гуманітарного уявлення про техніку. Філософія науки та філософія техніки: точки єдності, перетину, взаємодії та межі автономності.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання
6.	Технічні науки: сутність, генеза, класифікація	4/0/4	Раціональне узагальнення техніки: історичні етапи та форми. Особливості технічного, технологічного та інженерного знання у порівнянні з математичним, природничим та соціально-гуманітарним. Поняття та структура технічної теорії. Класичні й неklasичні науково-технічні дисципліни; сучасна класифікація технічних наук. Когнітивне та ціннісне у технічних науках та інженерній діяльності. Специфіка технічної, технологічної та інженерної творчості; проблема інновацій у сучасному суспільстві та культурі.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання Тести
7.	Науково-технічний прогрес: поняття, форми, проблеми, тенденції	4/0/4	Сутність НТП, проблема його співвідношення із соціальним прогресом та розвитком етичного знання. Технічні, науково-технічні та технологічні революції. Науково-технічна і комп'ютерно-інформаційна революції, їхній зв'язок з характером економіки суспільства та соціокультурні наслідки. Трансформації «технічного»; поняття інформаційних технологій, нанотехнологій, соціотехнічного проектування. Інтерпретації віртуальної реальності у межах філософії техніки.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання
8.	«Техногенна цивілізація»: сутність, тенденції, проблеми, альтернативи	6/0/6	Поняття техногенної цивілізації; феномен технологічної експансії та глобальних проблем. Технічні утопії та антиутопії. Контркультурна критика техногенної цивілізації. Концепції інформаційного суспільства та «постантропологічної» епохи. Процеси дегуманізації, роботизації, киборгізації індивіда у сучасному інформаційно-технологічному світі: постгуманізм і загроза антропологічної катастрофи. Концепція Екологічної Конституції Землі. Проблеми екологізації світогляду, гуманістичної діагностики та гуманітарної експертизи техніки та технологій. Сучасний етап розвитку інженерної діяльності і проектування та проблеми соціальної оцінки. Етика науково-технічного фахівця та інженерна етика. Проблема моральної відповідальності у техносфері.	Участь в обговоренні Самостійна робота Індивідуальні завдання

Рекомендована література

Основна

1. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Едуард Семенюк, Володимир Мельник. – Вид. 3-тє, випр. та допов. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 364 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r431.pdf>
2. Леонтєєва В. М. Філософія техніки : навч. посіб. / В. М. Леонтєєва, І. М. Сілютіна. – Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. - 135 с.: бібліогр. 94 назви.
3. Митчем К. Что такое философия техники? / Пер. с англ. М. : Аспект Пресс, 1995. 149 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/14986/> або: URL: psh.chair.tu-bryansk.ru/FILES/magistratura/mitchem.pdf
4. Новая технократическая волна на Западе. Сборник статей. М. : Прогресс, 1986. 452 с. URL: <http://www.klex.ru/kut>
5. Ортега-и-Гассет, Хосе. Размышления о технике. Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды : М. : Издательство «Весь мир», 1997. – С. 164–232. URL: <https://www.twirpx.com/file/99626/>
6. Тоффлер, Олвін. Третья хвиля (фрагменти). Пер. Віталія Ляха. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – С. 275 – 334. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Toffler_Alvin/Tretia_khvylya_frahmenty.pdf?
7. Хайдеггер М. Вопрос о технике. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/5565>

Допоміжна

1. Александров В.Б. Человек и машина в русской религиозной философии. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chelovek-i-mashina-v-russkoy-religioznoy-filosofii>
2. Беляев В.А. Границы технетики // Философия науки. Вып. 11: Этнос науки на рубеже веков. – ИФ РАН, 2005. URL: <https://iphras.ru/page48210048.htm>
3. Емелин В.А. Киборгизация и инвалидизация технологически расширенного человека // Национальный психологический журнал, №1(9)/2013, 62–70. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kiborgizatsiya-i-invalidizatsiya-tehnologicheskii-rasshirennogo-cheloveka>
4. Іваночко В. Філософія техніки. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30290/2/FVT_2019_Ivanochko_V-Philosophy_of_engineering_19.pdf
5. Корниенко А.А., Корниенко Ан.А. Дегуманизация науки и гуманистическая рациональность как фактор ее преодоления // Вестник Челябинского государственного университета, 2008. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/degumanizatsiya-nauki-i-gumanisticheskaya-ratsionalnost-kak-faktor-ee-preodoleniya>
6. Кудрин. Б. И. Постнеклассическая философия техники. Когнспект по философии технетики. / Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. 05.05.2013. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/6061>
7. Куцик К. М. Гуманістика і технознавство: новий вимір буття / К. Куцик // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. – 2011. – Вип. 1(1). - С. 236-239. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2011_1\(1\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2011_1(1)_40).
8. Стуль Е.А., Суханов Н.К. Понятия технического знания и их развитие. – URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/6200>
9. Тернюк М.Е. Обґрунтування диференціації змісту інтегральної науково-навчальної дисципліни "Технознавство" для об'єктів системи інженерної освіти /

М.Е. Тернюк, О.В. Шандиба // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. – 2015. – № 2. – С. 210-219. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2015_2_31

10. Техника и социальность. Вадим Розин. // Электронная публикация: Центр гуманитарных технологий. — 20.07.2009. URL: <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/3390>

11. Ушаков Е. В. Философия техники и технологии : учебник для бакалавриата и магистратуры. М. : Издательство Юрайт, 2018. — 307 с. URL: <https://biblionline.ru/book/filosofiya-tehniki-i-tehnologii-415566>

12. Философия техники: учебное пособие / И.В. Вишев, Е.В. Гредновская, Л.М. Григорьева, А.А. Дыдров. – Челябинск: Издательский центр, 2014. 251 с. – URL: <https://www.susu.ru/sites/default/files/files/Философия%20техники.docx>

13. Фукуяма, Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.e-reading.club/book.php?book=143497>

14. Шестакова И.Г. Человек и машина между вычислением и творчеством // Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. – 2017. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chelovek-i-mashina-mezhdu-vychisleniem-i-tvorchestvom>

15. Эрнст Капп, Людвиг Нуаре, Альфред Эспинас: роль орудия в развитии человека. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/3479>

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни 033_2.06. Філософія техніки / Розробник Леонтєва В.М. – Северодонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2021.

2. Плани семінарських занять та методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Філософія техніки» для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» напряму підготовки 033 Філософія. – Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2021.

3. Завдання та методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни 033_2.06. Філософія техніки. – Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2021.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання здобувач може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні питань, винесених на семінарські заняття	15
Виконання завдань з самостійної роботи	15
Виконання індивідуальних завдань (рефератів)	10
Тести	10
Залік	40
Разом	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань здобувач має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування (копіювання) є забороненим.

Завдання і заняття:

Усі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. У разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до чинного розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки. За умов дистанційних лекцій перевірка готовності технічних засобів до роботи має здійснюватися заздалегідь.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію/інтернет-сеанс без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.